

ARKEOLOGISK UTREDNING I NORRA KUNGSBÄCK

Arkeologisk utredning

Kungsbäck 2:10 m. fl.
Gävle stad och kommun
Gävleborgs län
2020

Anders Altner

ARKEOLOGISK UTREDNING I NORRA KUNGSBÄCK

Arkeologisk utredning

Kungsbäck 2:10 m. fl.
Gävle stad och kommun
Gävleborgs län
2020

Rapport 2020:16
Anders Altner

Länsmuseet Gävleborgs rapportserie

Rapportserien innefattar rapporter inom länsmuseets verksamhetsområden arkeologi, bebyggelsehistoria, byggnadsvård, kulturmiljövård, etnologi, konst- och kulturhistoria.

Du kan själv ladda hem rapporter i PDF-format från länsmuseets hemsida www.lansmuseetgavleborg.se

Rapporter, böcker och mycket annat kan Du köpa/beställa i länsmuseets butik butik@xlm.se eller 026-65 56 35.

Utgivning och distribution:

Länsmuseet Gävleborg

Box 746, 801 28 Gävle

Tel 026-65 56 00

www.lansmuseetgavleborg.se

© Länsmuseet Gävleborg 2020

Omslagsbild: *Kungsbäcksbadet vid 114 år 1948. Foto från VNV. Carl Larssons Fotografiska Ateljé AB. XLM.CL013381-5. Länsmuseet Gävleborgs fotosamling. Länsmuseet Gävleborg.*

Staten har rätt att sprida dokumentationsmaterialet och rapporten enligt CC BY-licens. Lantmäteriverkets kartor omfattas ej av denna licens.

Allmänt kartmaterial från Lantmäteriverket. Medgivande MS2010/01366.

ISSN 0281-3181

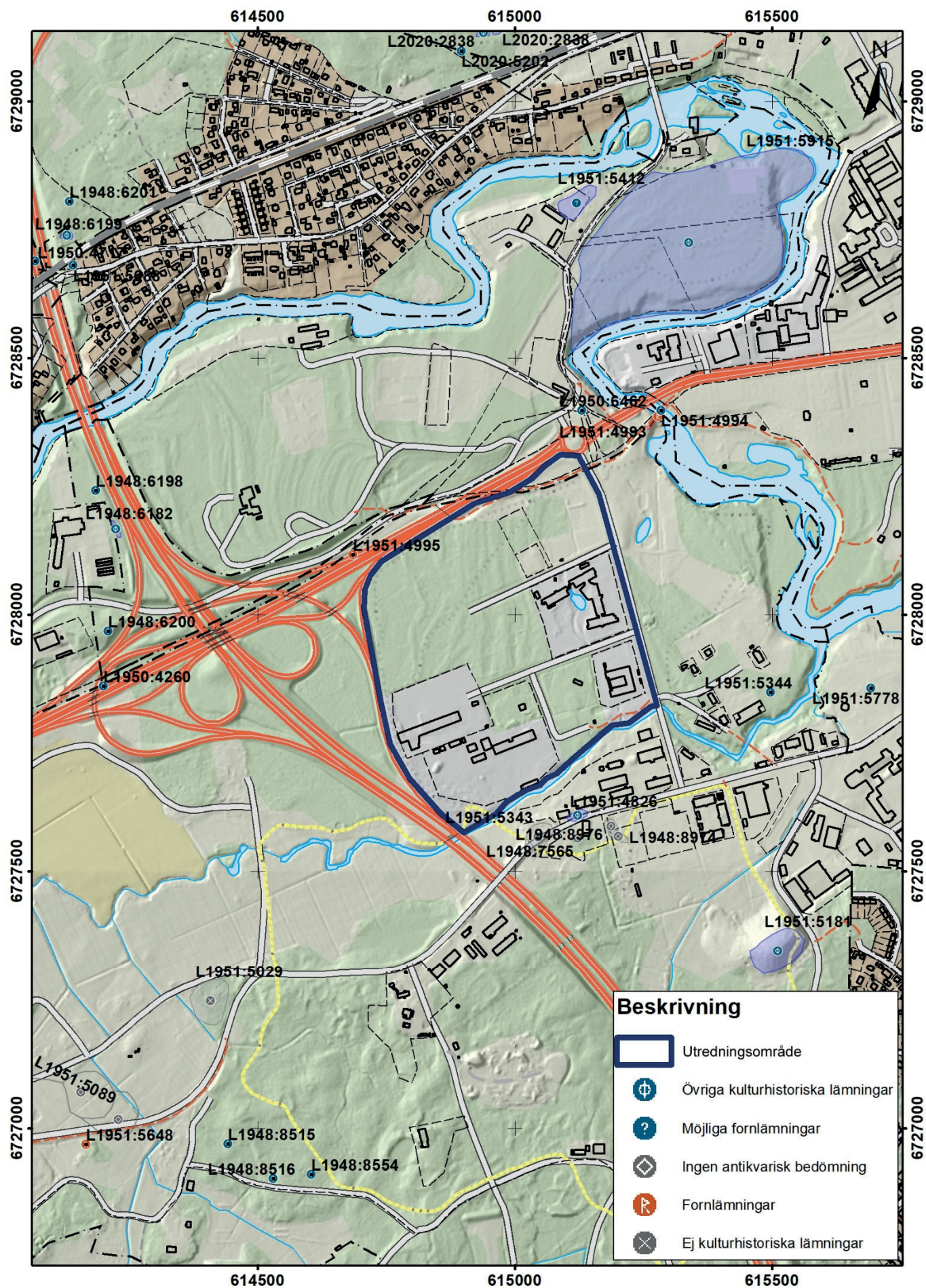
Print: Länsmuseet Gävleborg

INNEHÅLL

Sammanfattning	6
Bakgrund	6
Syfte	6
Metod	6
Topografi och fornlämningsmiljö	6
Historiska källor och kartmaterial	7
Resultat	9
Järnframställning	9
Kolningsanläggning	10
Militära anläggningar	11
Boplatsläge	12
Diskussion	13
Förslag till vidare antikvariska åtgärder	15
Referenser	17
Skriftliga källor	17
Historiska kartor	17
Administrativa uppgifter	18
Bilaga 1. Objekttabell	19
Bilaga 2. Kartblad	21
Bilaga 3. Fotografier	24

Figur 1. Utdrag ur fastighetskartan. Utredningsområdet markerat i mörkblått. Skala 1: 100 000.

Figur 2. Utdrag ur fastighetskartan. Registrerade lämningar. Utredningsområdet i mörkblått. Skala 1:10 000.

SAMMANFATTNING

Länsmuseet Gävleborg har under hösten år 2020 utfört en arkeologisk utredning inom delar av fastigheten Kungsbäck 2:10 med flera. Syftet med utredningen var att undersöka om registrerade fornlämningar kommer att beröras av planerat arbetsföretag. I samband med utredningen påträffades bland annat lämningar efter militär verksamhet vid regementet I14 i Gävle. Lämningarna utgjordes av skyttevärn och krypgångar (L2020:6859). Vidare påträffades en kolbotten efter resmila (L2020:6860) samt fyra områden med slaggförekomst (L2020:6861, L2020:6862, L2020:6863 och L2020:6864).

Utöver de påträffade lämningarna har ett boplatssläge föreslagits inför en möjlig steg 2-utredning, där boplatslämningar efter bronsålder och järnålder potentiellt kan beröras av en kommande exploatering. Dessa ytor har legat kustnära för omkring 3 000 år sedan.

Fyra förundersökningsytor har föreslagits intill de nyregistrerade slaggförekomsterna. Det kan även förekomma kringanläggningar och boplatсанläggningar.

En undersökningsyta har föreslagits vid den påträffade kolbotten efter resmila L2020:6860. Ingen grund efter kolarkoja påträffades vid utredningen men rester efter en sådan kan finnas i närheten av kolbotten.

BAKGRUND

Gävle kommun har för avsikt att exploatera delar av fastigheten Kungsbäck 2:10 och 2:16 i Gävle stad och kommun. Efter beslut av Länsstyrelsen i Gävleborgs län (Lst dnr 4115–2020, beslut 2020-06-15) har Länsmuseet Gävleborg utfört en arkeologisk utredning inom delar av fastigheten Kungsbäck 2:10. Utredningen har genomförts enstaka dagar under perioden 20 augusti till 9 september 2020.

SYFTE

Syftet med den arkeologiska utredningen är att ta reda på om fornlämningar berörs av planerat arbetsföretag.

Resultatet från utredningen ska kunna användas vid länsstyrelsens fortsatta tillståndsprövning och utgöra underlag inför eventuella kommande arkeologiska åtgärder. Resultaten skall också kunna användas som underlag i företagarens planering.

METOD

Utredningens arbetsmoment bestod av kart- och arkivstudier och en fältinventering av utredningsområdet. Påträffade anläggningar har beskrivits, fotograferats och mätts in med handhållen GPS.

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet utgörs dels av skogsmark, dels verksamhetsområden. Historiskt har utredningsområdet utgjorts av skogsmark tillhörande Kungsladugården, med enstaka ängs- och åkerytor närmast Kungsbäcken och

mot nuvarande Regementsvägen. Någon gång efter 1920-talet verkar utredningsområdet utgjort en del av Hälsinge regementes övningsområde.

Jordarten består av postglacial sand med enstaka inslag av lera-silt och berör Enköpingsåsens östra avstickare som övergår i bland annat Hedesunda-, Valbo- och Sätträåsen som består av isälvsediment och postglacial sand.

Ur brons- och järnåldersperspektiv är utredningsområdet av stort intresse. Längs med åsarna har de äldre färdvägarna legat, marken är väl-dränerad och väl lämpad för boplatzbebyggelse. Vidare är det tydligt i Gästrikland att de flesta registrerade gravfälten ligger längs med åsarna. Där åsarna kombineras med vattendrag, sjöar och myrmarker påträffar man också många av Gästriklands bläst- och boplatser. För cirka 3 000 år sedan (bronsålder, period IV, cirka 1100–900 f. Kr.) sträckte sig Gävles inre fjärd cirka fyra kilometer längre väster ut än i dag och bör enligt Sveriges geologiska undersökning (SGU) strandlinjeförskjutning ha legat ungefär i linje med dagens Regementsvägen. Utredningsområdet bör under yngre bronsålder och till och med övergången till äldre järnålder ha legat strandnära vid en mer eller mindre skyddad vik.

Mellan Gävle och Valbo och längs med båda sidorna av Gavleån och Kungsbäcken finns flera registrerade blästbrukslämningar och fyndplatser med slaggförekomst. Vidare påträffas förhistoriska boplatser, gravfält och gravar. Från historisk tid finns flera registrerade by- och gårdstomter, husgrunder och lägenhetsbebyggelse, samt enstaka industrier i form av kvarnar, sågverk och järnbruk.

Det närmsta gravfältet från järnålder ligger på södra sidan av Kungsbäcken och utgörs av det borttagna gravfältet L1951:4826, samt grav- och boplatzområdet L1948:8976, med två undersökta och borttagna blästplatser L1948:7565 och L1948:8974.

Innan 2020 års arkeologiska utredning fanns inga registrerade fornlämningar eller övriga kulturhistoriska lämningar inom utredningsområdet (figur 2). Delar av Kungsbäckens bäckravin visar spår av tjocka lager av utfyllnadsmassor ovan ett lager av äldre markhorisont. Utfyllnadsmassorna mot bäckravinen inom södra delen av sträckningen för utredningsområdet antyder att den ursprungliga marknivån ligger cirka 1,5 meter lägre än dagens marknivå och att terrängen sannolikt haft en svag lutning mot bäcken.

HISTORISKA KÄLLOR OCH KARTMATERIAL

Utredningsområdet ligger inom en äga som enligt historiskt kartmaterial benämnts Kungsängen och enligt skriftliga källor Vibro, Widebodha och ödehemmanet Gamla Kungsängen (Rahmqvist 1998 och Hedblom 1958). Folke Hedblom (1958) beskriver denna äga som en särskild kronoäga, avskild från Kungsladugården Valls ägor och den tidigare byn Gamla Vall (L1951:6057).

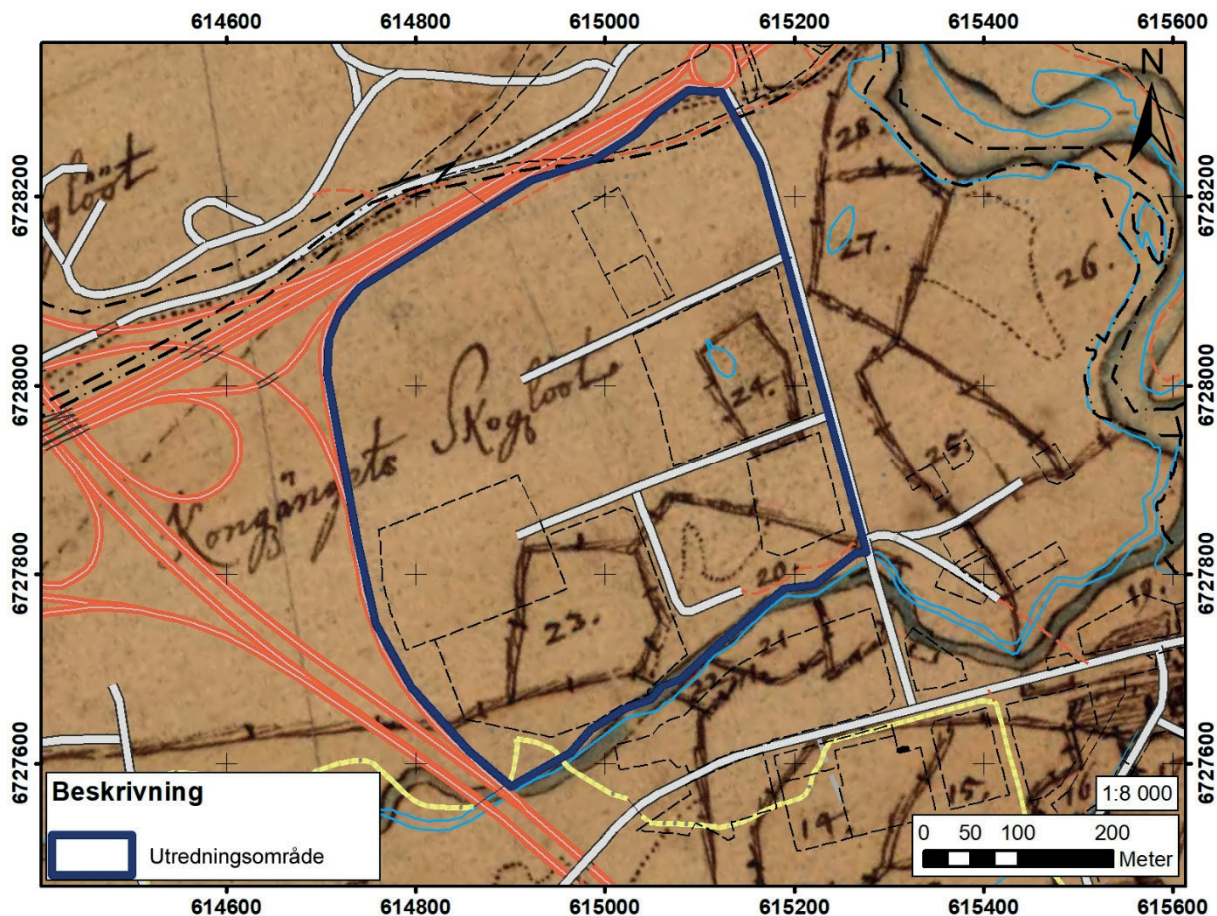
Kronoägan Kungsängen nämns i skatteräkenskaper, från och med år 1552, liggandes vid Gävle stad. I 1566 års räkenskaper nämns denna äga under namnet Vibro. Enligt Folke Hedblom är det möjligt att det legat en kungsgård i närheten av gravfältet L1948:8976. I Riksregistraturets avskrifter av utgående skrivelser från det kungliga kansliet år 1533 nämns ”Kungsgården liggandes vid Gävle stad”. Dock framgår det inte om denna kungsgård legat där slottet ligger idag eller omkring platsen som Hedblom anser vara möjlig.

Flera av kungsgårdarna har tidigare under medeltiden ofta haft ett sammansatt namn med förledet –vi, för exempel Vibol, men förekommer också som ett osammansatt namn Vi. Enligt Hedblom utgör de medeltida Vi-namnen endast

kvarlevande bebyggelsenamn utan koppling till den hedniska innebörden ”helig” eller ”offer”.

Enligt det historiska kartmaterialet berör utredningsområdet till största delen endast skogsmark med inslag av ängs- och åkermarker närmast Kungsbäcken och öster ut från Regementsvägen.

Enligt karta år 1689 utgör norra halvan av utredningsområdet skogsbetesmark under Kungsladugården och mot Kungsbäcken och öster ut mot Gävleån finns enstaka ängs- och åkervretar under Gävle stad (figur 3).

Figur 3. Utdrag ur fastighetskartan. I bakgrunden ligger 1689 års karta (LMA 21-val-133).

1758 års karta redovisar endast att utredningsområdet berör hemägor tillhörande Kungsladugården. Inga detaljer ges till vad hemägorna innehållit (LMS V54-50:2).

Enligt karta år 1765 berör utredningsområdet till större delen Kungsladugårdens så kallade Kungsängsheden som i detta fall troligen betyder skogsmark och inte öppen fältmark. Vissa av de tidigare ängs- och åkervretarna mot Kungsbäcken verkar ha försvunnit. Kartans beskrivning nämner en hästhage men inte var den har legat (bilaga 2, figur 14).

Enligt karta år 1845 berör utredningsområdet Kungsladugården Valls ägor som till större delen utgörs av hagmark. Närmast dagens Regementsvägen låg tidigare två lägenhetsbebyggelser under namnet Sågtorp. Inom utredningsområdets sydvästra del, vid dagens Gävle Bilservice AB, låg lägenhetsbebyggelsen Lapphagen med en bro i sydvästra (figur 10).

År 1909 flyttade Hälsinge regemente från Mohed i Hälsingland in i sina nya lokaler vid kasernområdet i Kungsbäck.

Enligt karta år 1922 berör utredningsområdet till större delen endast hagmark kallad Lapphagen. Lägenheten Lapphagen finns vid denna tid kvar inom sydvästra delen av utredningsområdet men torpbebyggelsen vid dagens Regementsvägen har försvunnit och utgör nu endast åkermark. Bron sydväst om lägenhetsbebyggelsen Lapphagen verkar ha försvunnit vid denna tid och en ny väg i öst-västlig riktning har anlagts från Regementsvägen (bilaga 2, figur 15).

Enligt ekonomiska kartan år 1954 så har all tidigare bebyggelse försvunnit och inga ängs- eller åkermarker finns utritade i kartan. Troligen ligger området nu under Hälsinge regemente där viss militär övningsaktivitet har utförts. Vid platsen för lägenhetsbebyggelsen Lapphagen har nu en badplats anlagts (bilaga 2, figur 16).

RESULTAT

I samband med den arkeologiska utredningen påträffades lämningar efter tre olika lämningstyper: järnframställning, kolning och militär övningsverksamhet.

Ett potentiellt boplatssläge har pekats ut för en steg 2-utredning, där boplatslämningar efter bronsålder och järnålder kan förekomma.

Fyra förundersökningsytor har föreslagits vid de påträffade slaggförekomsterna i avgränsande syfte och för att avgöra om ytterligare lämningar efter järnframställning finns gömda under marken. Vidare kan förekomma boplatslämningar från järnålder.

En slutundersökningsyta har föreslagits runt den påträffade kolbotten.

Järnframställning

Lämningar efter järnframställning (figur 4 och 5) består av fyra fyndplatser med slaggförekomst (L2020:6861, L2020:6862, L2020:6863 och L2020:6864).

Slaggförekomst (L2020:6861), av enstaka bitar blästslagg, längs med en sträcka av cirka 15 meter på ömse sidor av Kungsbäcken. Slaggenstyckena är 0,05–0,2 meter stora.

Slaggförekomst (L2020:6862), av rikligt med blästslagg och ugnsvägg, längs med en sträcka av cirka 20 meter i norra delen av bäckravin och i bäcken. Slaggstyckena är 0,05–0,4 meter stora. Mängden av slagg i bäckravins sidor talar för att det är ett slagghvarp.

Slaggförekomst (L2020:6863), av rikligt med blästslagg och ugnsvägg, längs med en sträcka av cirka 30–35 meter på båda sidorna av bäckravin och i bäcken. Slaggstyckena är 0,05–0,4 meter stora. Mängden av slagg i bäckravins sidor talar för att det är ett slagghvarp.

Slaggförekomst (L2020:6864), bestående av måttligt med blästslagg på två ytor i nederkant av bäckravinen på vardera sida. Slaggförekomsterna är cirka 5×2 meter stora, av 0,05–0,15 meter stora slaggbitar, bitvis också synligt i ravinkanten.

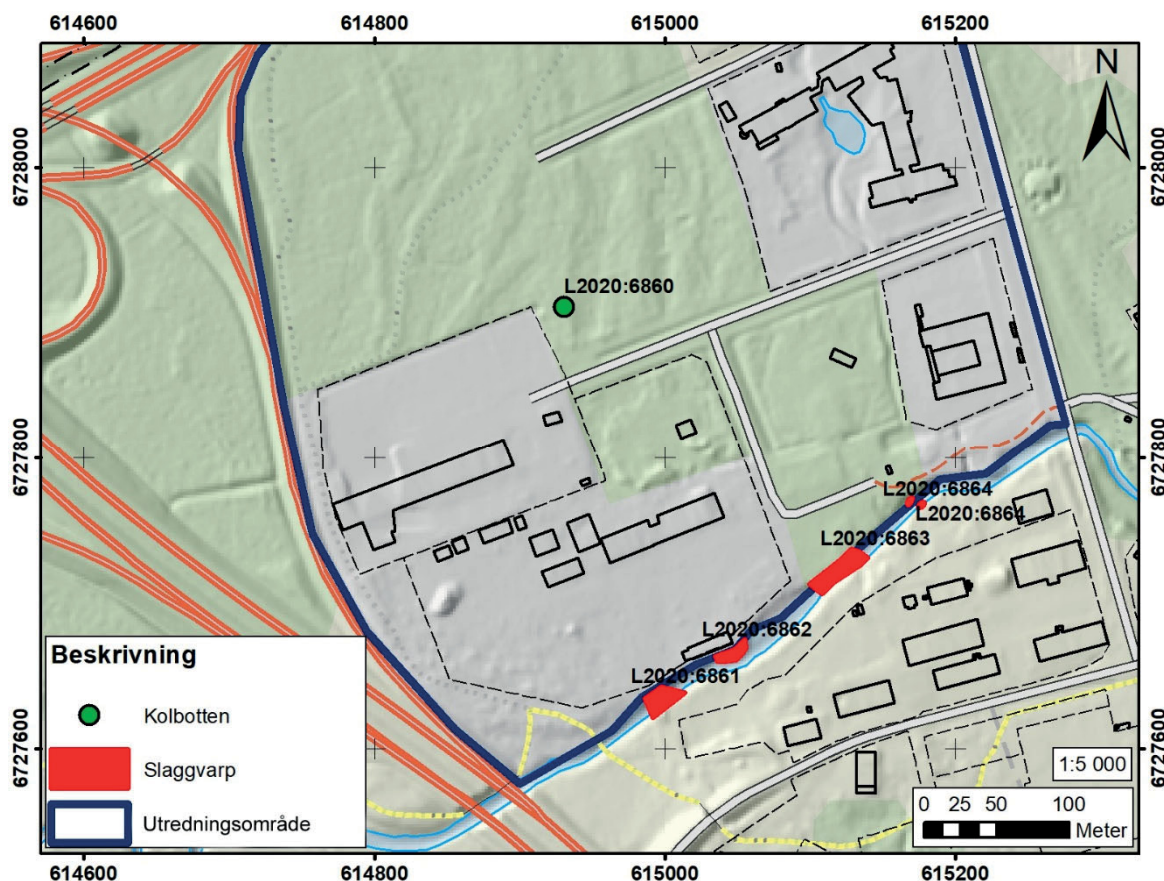

Figur 4. Detaljfoto. Slagg vid Kungsbäcken (L2020:6863). Foto Anders Altnér.

Kolningsanläggning

Centralt inom utredningsområdet påträffades en kolbotten (L2020:6860).

Kolbotten efter resmila, rund, cirka 13 meter i diameter och 0,3 meter hög, omges av stybbgropar eller skyttevärn, cirka 2 meter i diameter och 0,3 meter djup. Rikligt med kol och sot framkom vid provstick (figur 5).

Figur 5. Utdrag ur fastighetskartan. I bakgrunden ligger Lantmäteriets terrängskuggningskarta.

Militära anläggningar

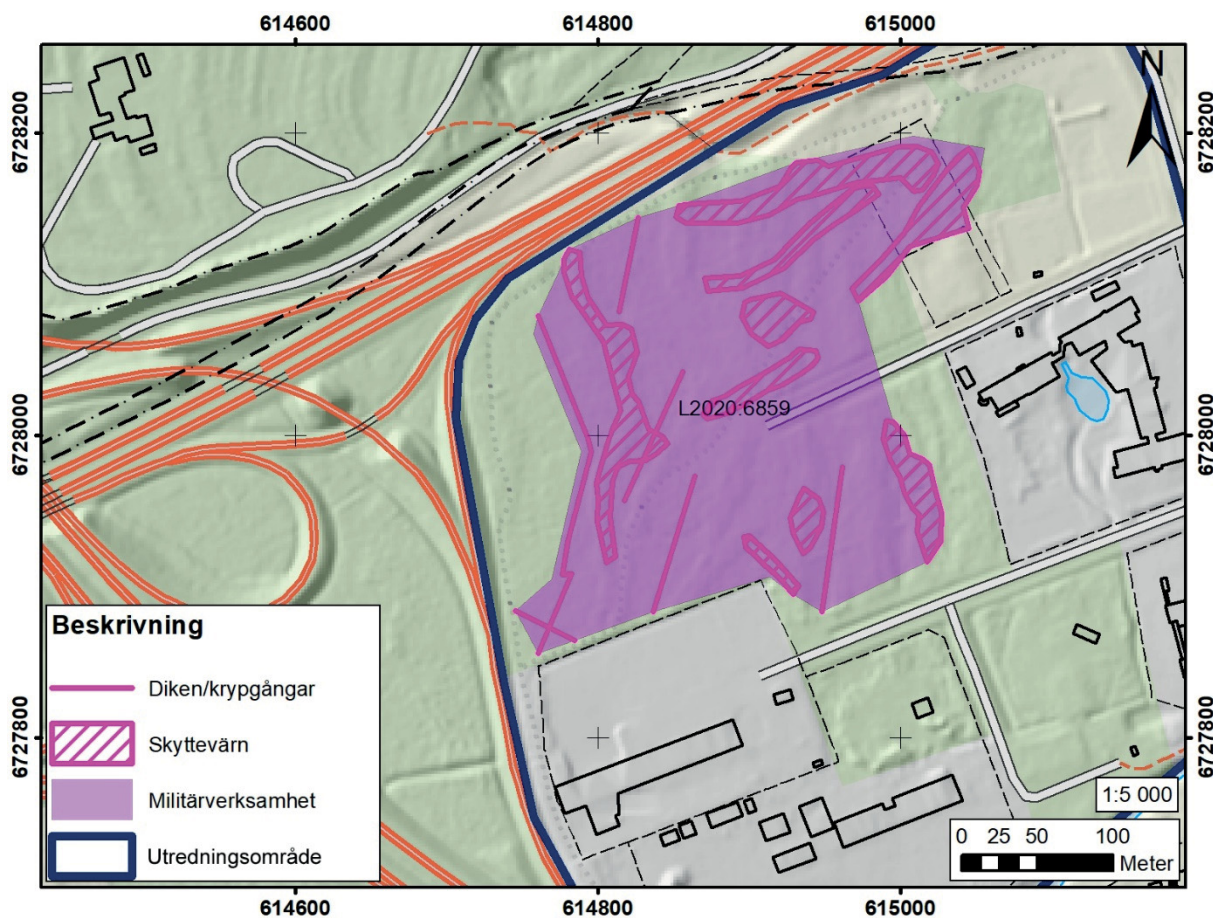
Område med militära anläggningar efter övningsverksamhet (L2020:6859), cirka 330×290 meter stort (öst-nordöst-väst-sydväst), bestående av cirka ett hundra skyttevärn och sex troliga krypgångar (figur 6 och 7).

Skyttevärnen är runda, ovala och avlånga, cirka 1,0–2,5 meter stora och 0,4–1,0 meter djupa, halva anläggningarna omges av låg vall, cirka 1 meter breda och 0,3–0,4 meter höga, vanligen mot norr, väst och öst. Skyttevärnen påträffades längs med linjer och i kluster.

Krypgångarna är, cirka 30–240 meter långa (nord-nordöst-syd-sydväst), 0,8–1,0 meter breda och 0,4–0,5 meter djupa.

Figur 6. Skyttevärn. Till vänster i bild är en vall. Foto Anders Altner.

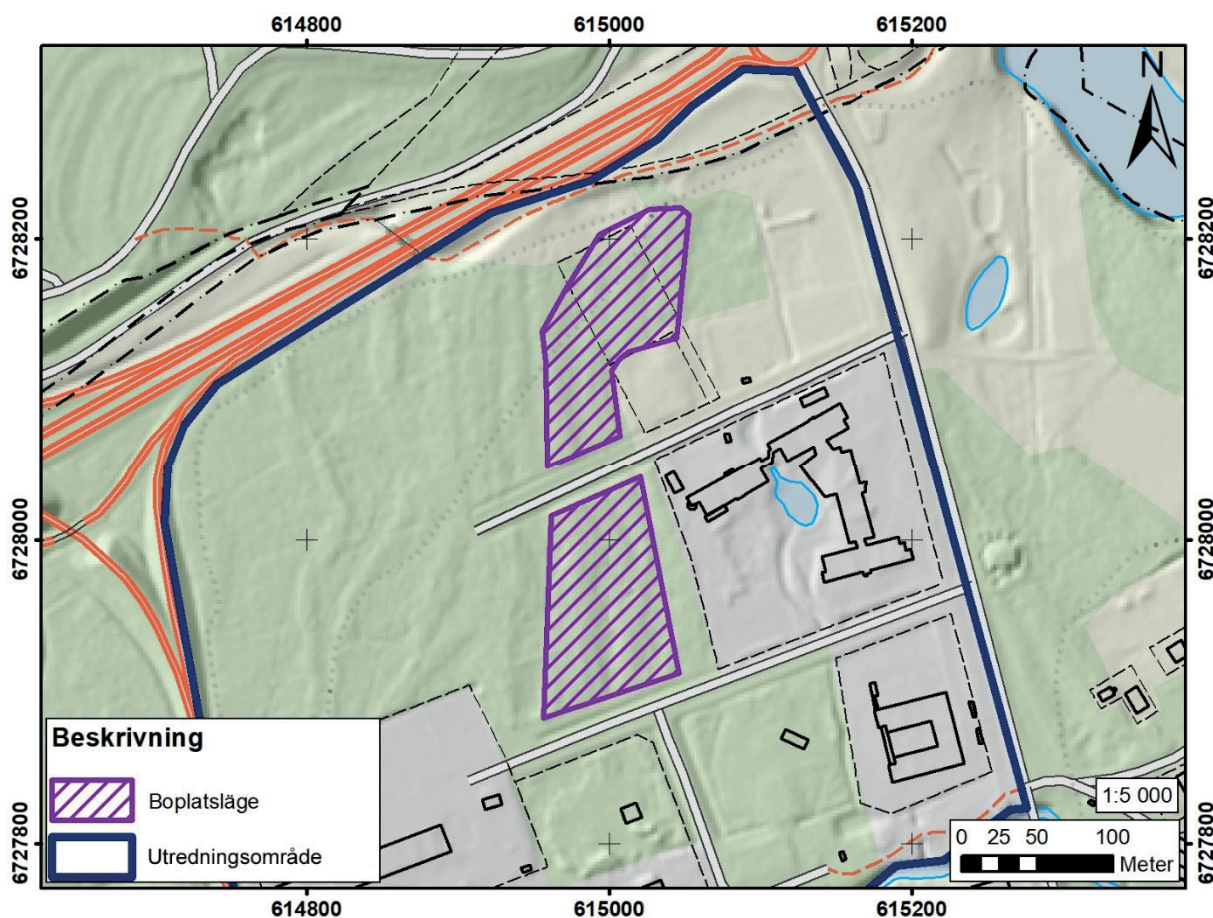
Figur 7. Utdrag ur fastighetskartan. I bakgrunden ligger Lantmäteriets terrängkuggningskarta.

Boplatsläge

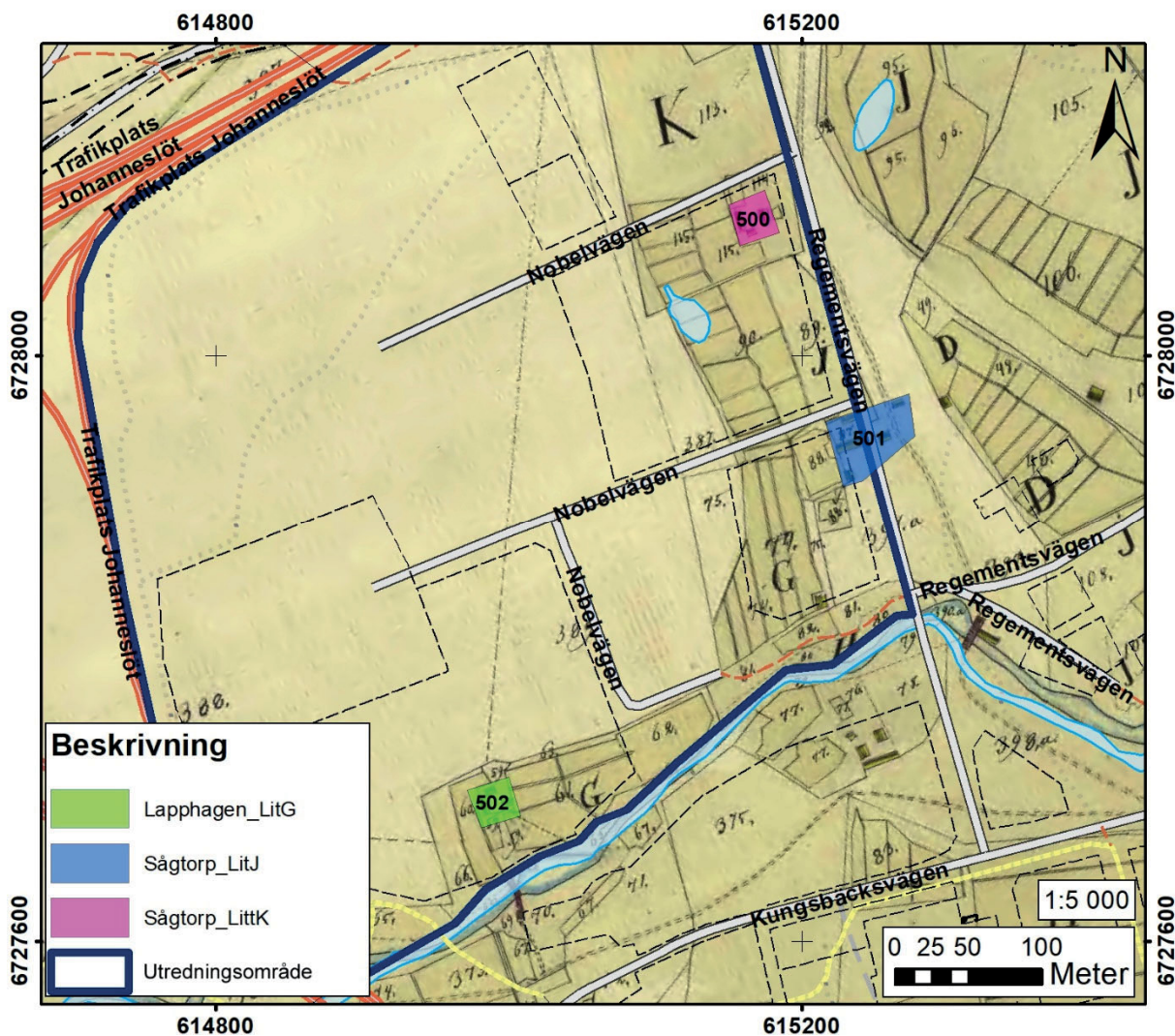
I samband med den arkeologiska utredningen har läns museet pekat ut ett potentiellt boplatsläge där boplatslämningar efter bronsålder och äldre järnålder kan förekomma. Boplatsläget har under bronsåldern, för cirka 3000 år sedan, legat mer eller mindre strandnära. Utredningsområdet utgör en del av Valbo- och Sätträåsen (figur 8 och 9).

Figur 8. Överblick över utredningsområdets norra del. Boplatsläge. Foto Anders Altner.

Figur 9. Utdrag ur fastighetskartan. I bakgrunden ligger Lantmäteriets terrängkuggningskarta.

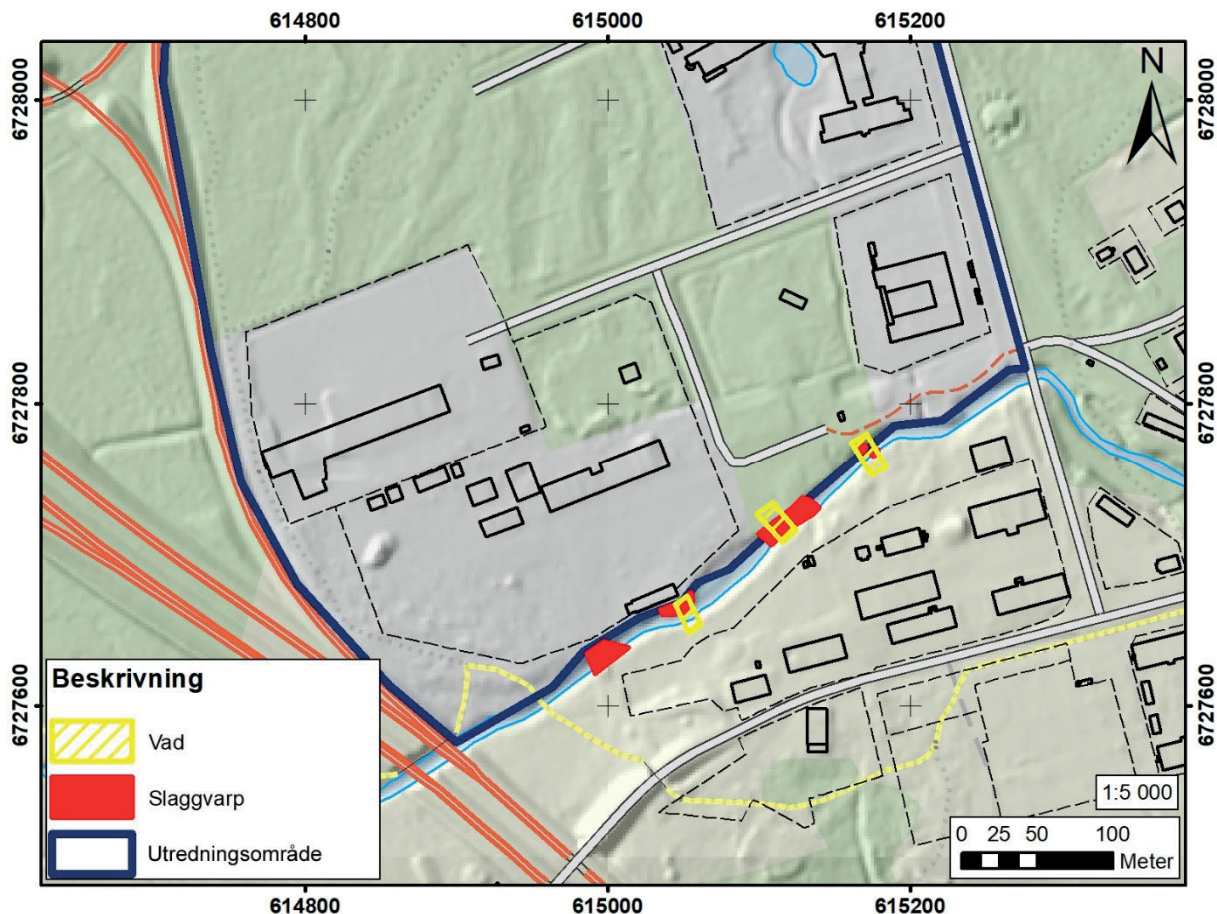
Figur 10. Utdrag ur fastighetskartan. I bakgrunden 1845 års karta (LMS V54-50:5).

DISKUSSION

Slaggförekomsterna inom utredningsområdet verkar förekomma där berggrunden framträder och skapar naturliga vadställen (figur 11). Vid resterande områden där berggrunden inte framträder och där bäcken är djupare iaktogs ingen slagg. Det är möjligt att det i dessa fall kan handla om att bäckens dragning har sett annorlunda ut, speciellt i sydväst där bäcken verkar haft sitt flöde något längre norrut än idag. Slaggförekomsterna påträffades med ett inbördes avstånd från varandra på omkring cirka 40–60 meter (figur 11).

Sannolikt utgör alla eller några av dessa slaggförekomster boplat snära järnframställning och utöver lämningar som kan kopplas direkt till järnframställningen kan också boplat slämnings finnas i anslutning till slaggförekomsterna.

Idag har bäckravinen relativt brant sluttande sidor med en höjdskillnad på cirka 2–3 meter från överkant ned till ravinens botten. Vid en närmare titt på delar av Kungsbackens bäckravins så verkar den ursprungliga marknivån, på flertalet ställen, har legat cirka 1,5–2,0 meter lägre än vad den gör idag. Överliggande material utgör troligen sentida utfyllnadsmassor från de senaste 50–100 åren.

Figur 11. Utdrag ur fastighetskartan. I bakgrunden ligger Lantmäteriets terrängkuggningskarta.

Ser man till Kungsängen och att denna äga möjligen sedan gammalt utgjort en särskild äga, att det kan ha legat en kungsgård i området, samt ortnamnet Vibro med möjligen hedniskt ursprung, kan man tänka sig att det har legat en järnåldersbebyggelse som delvis berörs av utredningsområdet. Möjligen kan denna bebyggelse utgöra en centralbygd placerad vid den inre delen av Gävle-fjärden, omgiven av järnåldersbyar vid Alborga, Gamla Vall och troligen Backa i väster, Sörby i söder, Hemlingby och Järvsta i öster och Sätra och Strömsbro i norr. Likheter finns med Vi-platserna som förekommer i socknarna Hamrånge, Hedesunda, Ockelbo, Ovansjö och Österfärnebo (Eriksson & Sundqvist 2012) och möjligen kan man tänka sig att dessa till viss del utgjort centralplatser för järnhantering.

Figur 12. Möjligt vadvadställe vid Kungsbäcken. Foto: Anders Altner.

FÖRSLAG TILL VIDARE ANTIKVARISKA ÅTGÄRDER

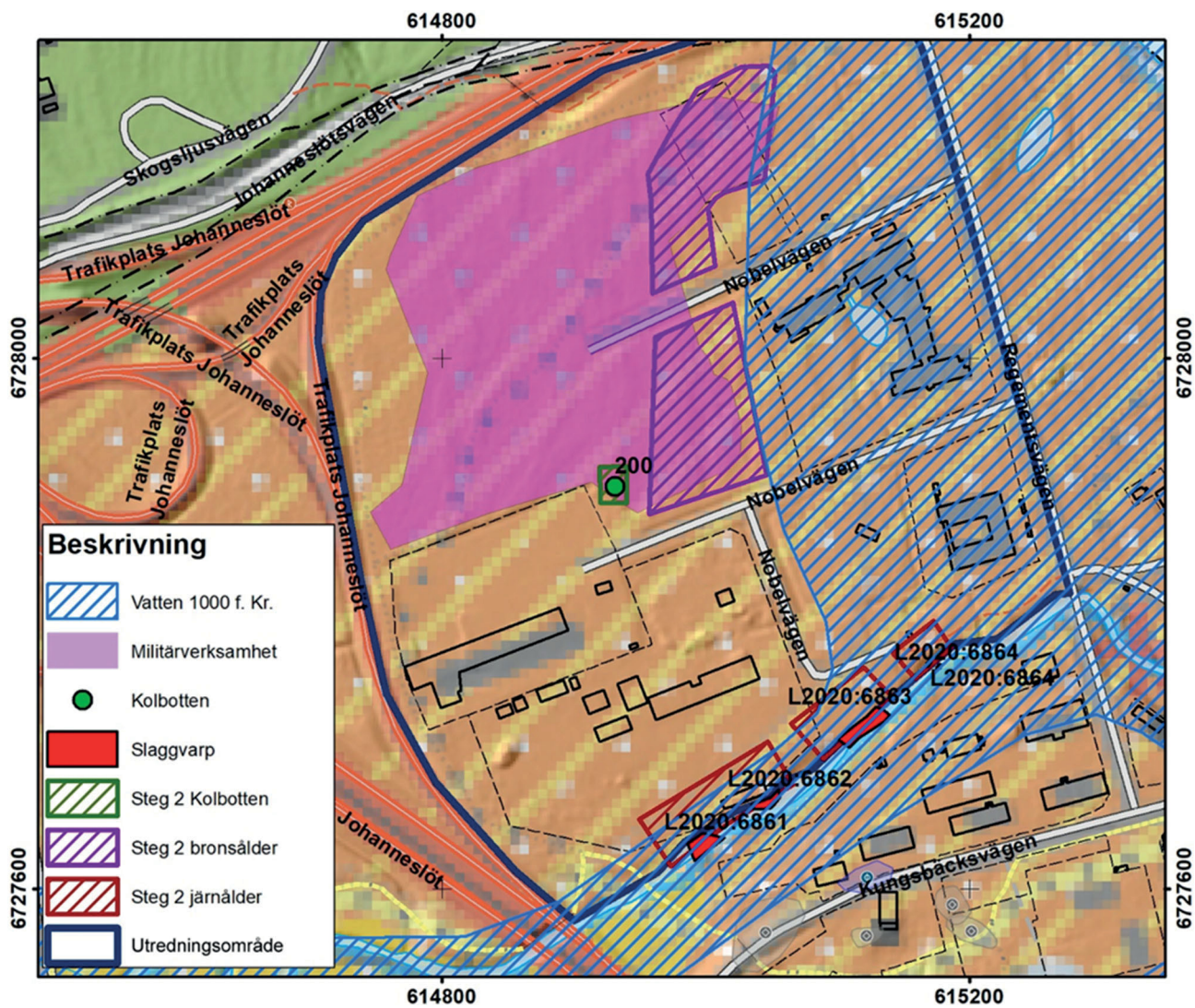
Länsmuseet Gävleborg föreslår att en arkeologisk utredning steg 2 med sökschaktsgrävning bör utföras inom det potentiella boplatsläget för att avgöra om boplatsslämningar finns gömda under markytan (figur 9 och 13).

I samband med kolningsanläggning L2020:6860 föreslår länsmuseet en arkeologisk undersökning av kolbottnen för att om möjligt kunna datera lämningen (figur 11 och 13). En yta runt om kolbottnen bör också banas av i det fall rester av en kolarkoja eller andra anläggningar kan påträffas.

Vid slaggförekomsterna föreslår länsmuseet fyra förundersökningsytor. Sannolikt finns blästerugnar och andra anläggningar knutna till järnframställning på norra sidan av Kungsbäcken och det är troligt att också boplatssanknutna anläggningar kan påträffas (figur 11 och 13).

Länsmuseet Gävleborg anser att inga ytterligare åtgärder är nödvändiga i samband med de påträffade sentida militära anläggningarna (Figur 7 och 13). Anläggningarna har troligen tillkommit någon gång efter 1922.

Det är Länsstyrelsen Gävleborg som fattar beslut om ytterligare åtgärder är nödvändiga.

Figur 13. Utdrag ur fastighetskartan. I bakgrunden ligger Sveriges geologiska undersöknings (SGU) jordartskarta.

REFERENSER

Andersson, G. 2000. Gästrikland och järnet: från järnåldersugnar till global verkstadsindustri. Sandviken.

Appelgren, K. & Broberg, A. 1996. Gravar och ugnar vid Gavleån. Sveden 1:107, Åsbyggeby 8:2 och Tolvforsskogen 2:1. Valbo socken, Gästrikland. Arkeologisk förundersökning och undersökning. UV Stockholm, Rapport 1996:130. Riksantikvarieämbetet.

Eriksson, K. & Sundqvist, O. 2012. Järn, makt och kult i Gästrikland under yngre järnåldern. I: Arkeologi i Norr 13. Ramqvist, P. (red). Institutionen för idé- och samhällsstudier, Umeå.

Fyhrvall, O. 1901. Bidrag till Gefle stads historia och beskrivning. Gävle kommun. Gävle.

Hedblom, F. 1958. Gästriklands äldre bebyggelsenamn. Gästriklands Kulturhistoriska Förening, Gävle.

Rahmqvist, S. 1998. Det medeltida Sverige. Band 11. Gästrikland. Riksantikvarieämbetet.

SKRIFTLIGA KÄLLOR

Riksarkivet, Riksregistraturet år 1531–1534 (SE/RA/1112.1/B/4)

Historiska kartor

Lantmäterimyndigheternas arkiv:

21-val-133, Geometrisk avmätningsskarta, Kungsladugården, Valbo sn, år 1689.

21-val-245, Geometrisk avmätningsskarta, Kungsladugården Valls ägor, Valbo sn, år 1846.

21-val-700, Laga skifteskarta, Backa by och Kungsladugården, Valbo sn år 1922.

Lantmäteristyrelsens arkiv:

V54-50:2, Geometrisk avmätningsskarta, Kungsladugården och Backa by, Valbo sn, år 1758.

V54-50:3, Delning av skog, Kungsladugården och Backa by, Valbo sn, år 1765.

V54-50:5, Geometrisk avmätningsskarta, Kungsladugården Valls ägor, Valbo sn, år 1845.

Rikets allmänna kartverks arkiv:

J133-13h5e67, Gävle, Ekonomiska kartan år 1967.

Riksarkivet, Sveriges topografiska kartor:

0400:09A:008, Gästrikland och Hälsingland generalkartor år 1821.

Riksarkivet, svenska stads- och befästningsplaner.

0424:036:031. Situationskarta Gävle år 1740?

Skokloster

Karta över Gävle med omgivning (Inv. nr. 10769). Löweneck, P. år 1720?

ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 4115–2020

Beslutsdatum: 2020-06-15

Länsmuseet Gävleborgs dnr: 1173/320

Uppdragsgivare: Gävle kommun

Undersökningstid: 2020-08-20 – 2020-09-09

Projektledare Länsmuseet Gävleborg: Anders Altner

Personal: Anders Altner, Maria Björck

Fastighet: Kungsbäck 2:10 m. fl.

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Höjdsystem: RH 2000

Exploateringsarea: 267 830 m²

Undersökt area: 200 000 m²

Arkeologtimmar i fält: 32

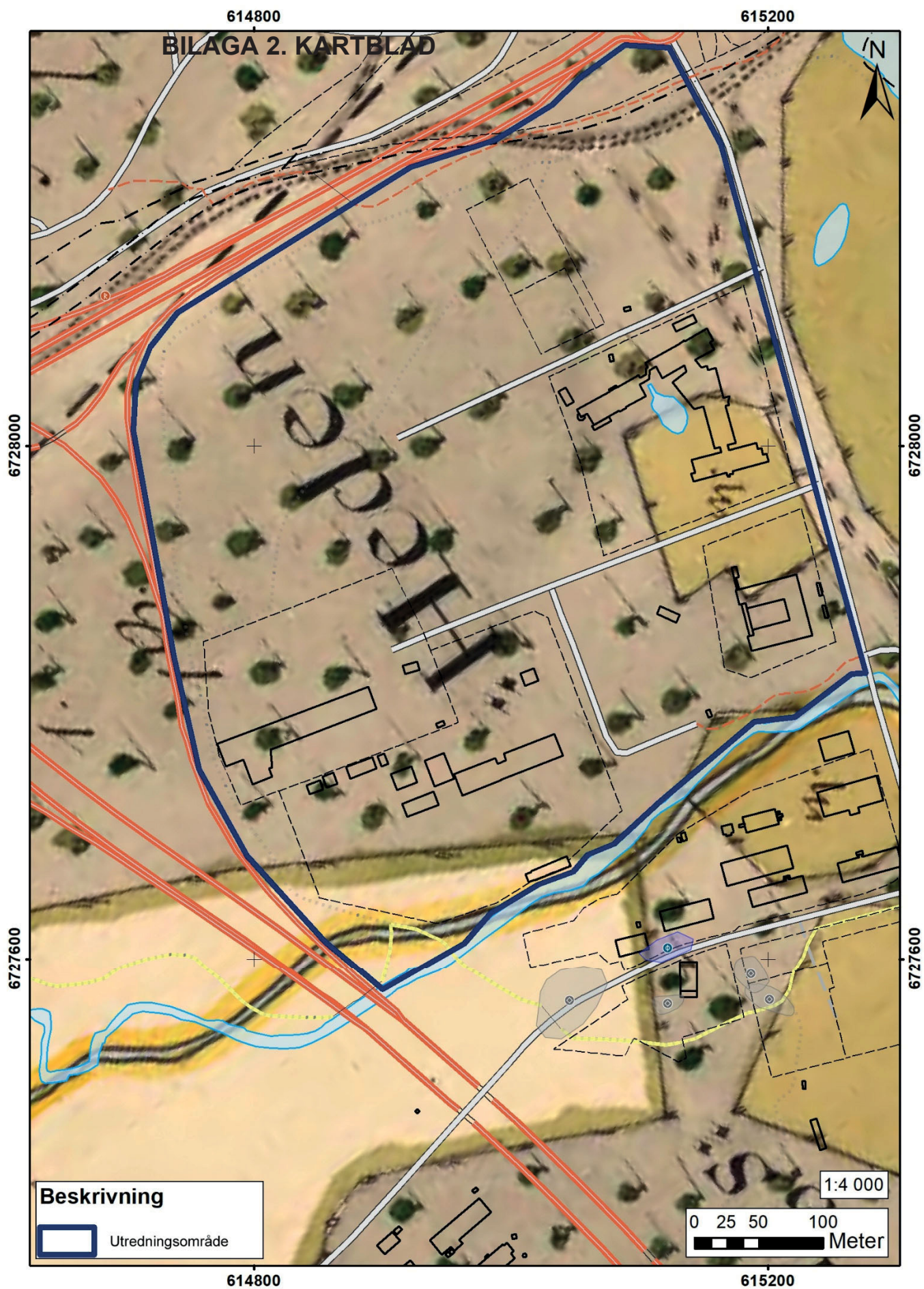
Dokumentationshandlingar som förvaras i Länsmuseet Gävleborgs arkiv: 20
fotografier och shapefiler.

Fynd: Inga fynd har påträffats

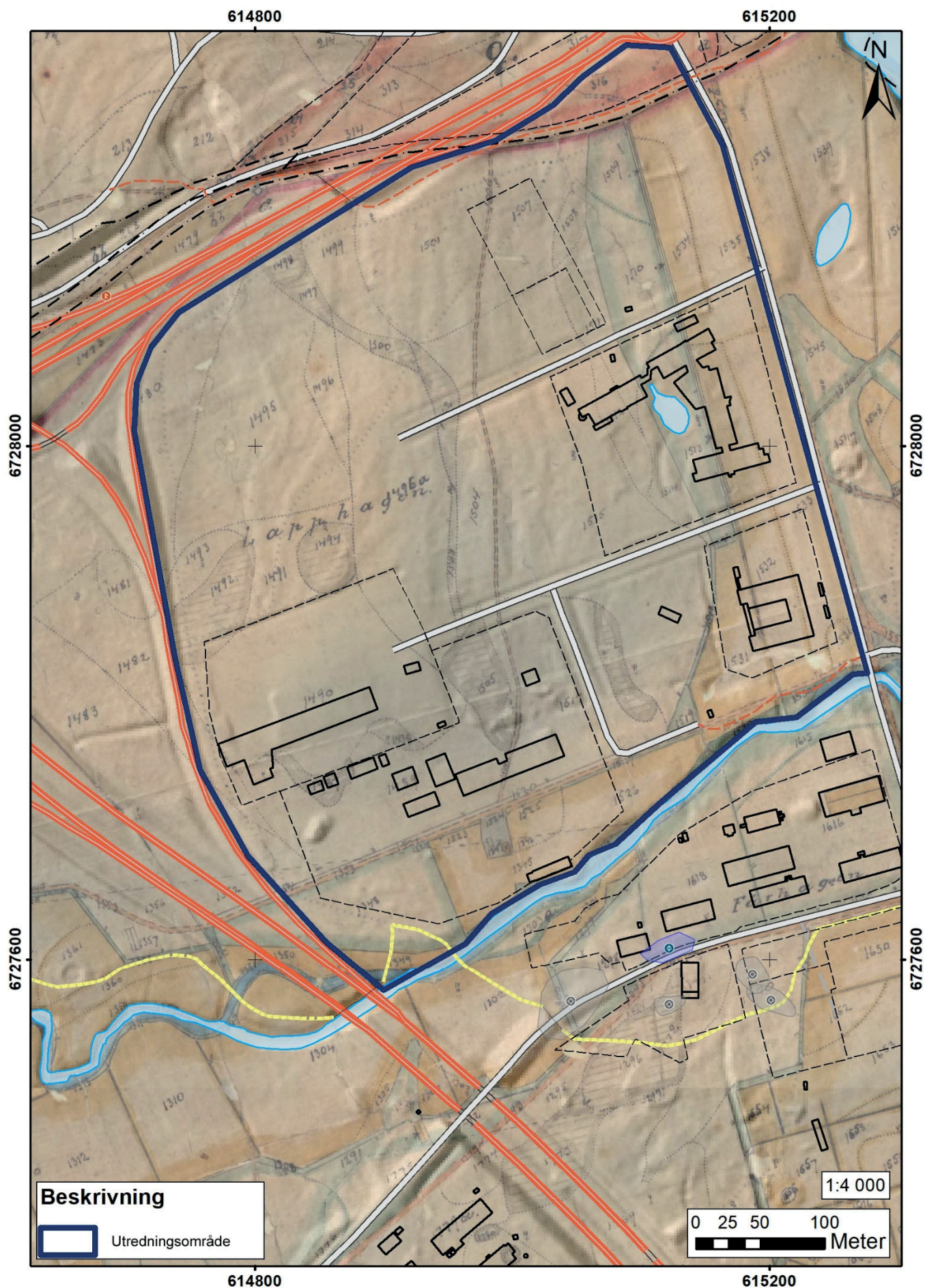
BILAGA 1. OBJEKTTEBELL

Id/L-nr	Typ	Antikvarisk bedömning	Beskrivning	Förslag på Åtgärd
XLM 100 / L2020:6859	Område med militära lämningar	ÖKL	Bestående av ca 100 skyttevärn, runda, ovala och avlånga, ca 1–2,5 m st och 0,4–1 m dj, halva anläggningarna omges av låg vall, ca 1 m br och 0,3–0,4 m h, och 6 krypgångar, 40–230 m lm 0,8–1 m br och 0,4–0,5 m dj.	Registreras. Ingen ytterligare åtgärd
XLM 115	Grund?	Registreras ej	Bestående av ca 8 armerade cementplintar, möjligen grund till barack?	Ingen ytterligare åtgärd
XLM 200 / L2020:6860	Kolbotten	ÖKL	Kolbotten efter resmila, rund, ca 13 m i diam och 0,3 m h, omges av stybbgropar eller skyttevärn, ca 2 m i diam och 0,3 m dj. Rikligt med kol och sot vid stick.	Registreras. Arkeologisk undersökning.
XLM 201 / L2020:6861	Slaggförekomst	ÖKL	Slaggförekomst av enstaka bitar blästsagg, längsmed en sträcka av ca 15 m l på ömse sidor av Kungsbäcken. Slaggen är 0,05–0,2 m st. Påträffades intill nuvarande brofäste och fäste för tidigare bro (1800-tal?).	Registreras. Arkeologisk förundersökning beroende av exploateringsyta
XLM 202 / L2020:6862	Slaggförekomst	ÖKL	Slaggförekomst av rikligt med blästsagg och ugnsvägg, längsmed en sträcka av ca 20 m i N delen av bäckravin och i bäcken. Slaggen är 0,05–0,4 m st. Mängden av sagg i bäckravins sidor talar för ett slagggvarp. Slaggförekomsten fortsätter troligen bortom ravinkanten åt N. Möjligen finns ytterligare anläggningar kopplade till järnframställning.	Registreras. Arkeologisk förundersökning beroende av exploateringsyta
XLM 203 / L2020:6863	Slaggförekomst	ÖKL	Slaggförekomst av rikligt med blästsagg och ugnsvägg, längsmed en sträcka av ca 30–35 m på båda sidorna av bäckravin och i bäcken. Mest frekvent på N sidan. Slaggen är 0,05–0,4 m st. Mängden av sagg i bäckravins sidor talar för ett slagggvarp. Slaggförekomsten fortsätter troligen bortom ravinkanten åt N. Möjligen finns ytterligare anläggningar kopplade till järnframställning.	Registreras. Arkeologisk förundersökning beroende av exploateringsyta

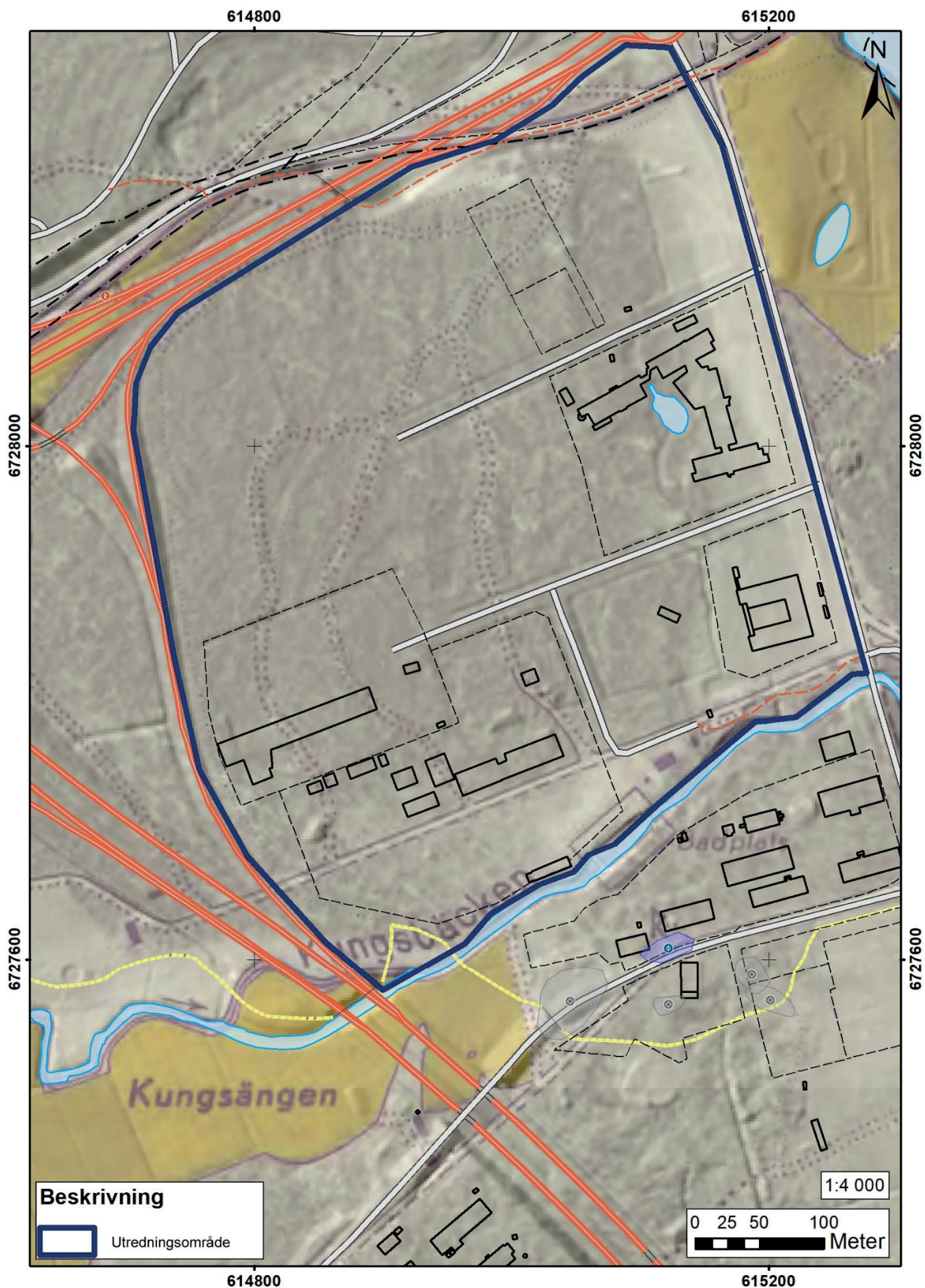
Id/L-nr	Typ	Antikvarisk bedömning	Beskrivning	Förslag på Åtgärd
XLM 204 / L2020:6864	Slaggförekomst	ÖKL	Slaggförekomst bestående av måttligt med blästslag på två ytor i nederkant av bäckravinen på vardera sida. Slaggförekomsterna är ca 5x2 m st, av 0,05–0,15 m st slaggbitar, bitvis också synligt i N ravinkanten. Slaggförekomsten fortsätter möjligen bortom ravinkanten åt N. Möjligen finns ytterligare anläggningar kopplade till järnframställning.	Registreras. Arkeologisk förundersökning beroende av exploateringsyta
XLM 300	Bro	Registreras ej	Brofundament efter 1800-tals bro till torpet Lapphagen, av 0,4–0,8 m st flata stenar i upp till 4 varv.	Registreras ej
XLM 301	Bro?	Registreras ej	Brofundament eller stenskonig, bestående av 0,2–0,8 m st flata och naturstenar i upp till 10 varv. Bitvis överst på södra sidan Kungsbäcken plattor av armerad cement. I bäcken åt öst finns cementplintar. Enligt ekonomiska kartan har en badplats legat här under 1950-talet.	Registreras ej
XLM 400	Väg	Registreras ej	Vägbank, ca 300 m l (N-S) följer strandvall, delvis stig i dag. Stämmer överens med 1922 års laga skifteskarta.	Registreras ej
XLM 401	Stig	Registreras ej	Flertalet stigar, stämmer överens med kartmaterialet från 1800- och 1900-tal. Enstaka troligen nytillkomna i samband med naturupplevelse.	Registreras ej
XLM 402	Störning	Registreras ej	Nedgrävning för el/telekabel. På platser längsmed den svagt dikesliknande försänkningen finns markeringar för el/tele.	Registreras ej
XLM 403	Störning	Registreras ej	Vall, ca 100 m l (Ö-V), 1,5 m br och 0,4 m h. Utgör en fortsättning av nu borttagen fastighetsgräns, troligen grund för stängselåtgärd.	Registreras ej
XLM 500	Torp	Uppgift om	Uppgift om. Norra Sågtorpet enligt karta. Borttaget tidigt 1900-tal.	Registreras ej
XLM 501	Torp	Uppgift om	Uppgift om. Södra Sågtorpet enligt karta. Borttaget tidigt 1900-tal	Registreras ej
XLM 502	Torp	Uppgift om	Uppgift om. Östra torpet Lapphagen enligt karta.	Registreras ej

Figur 14. Utdrag ur fastighetskartan. 1765 års karta i bakgrunden (LMS V54-50:3).

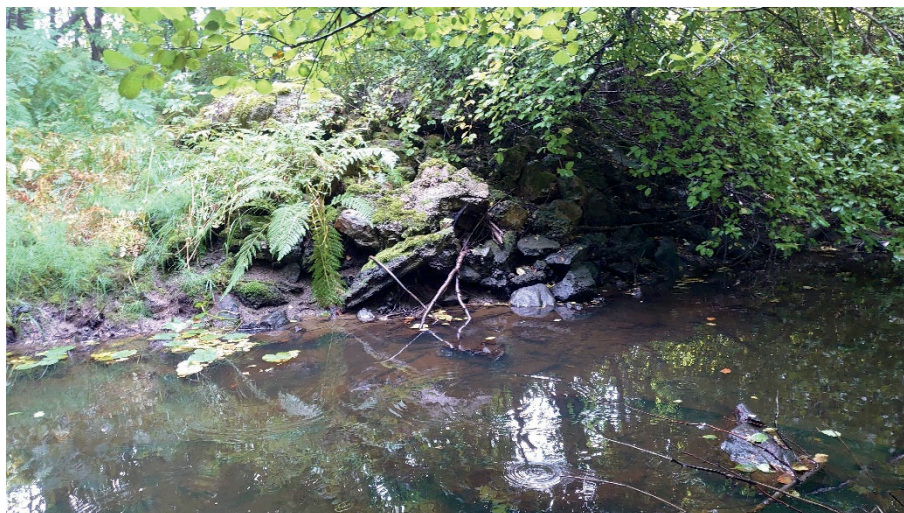

Figur 15. Utdrag ur fastighetskartan. 1922 års karta i bakgrunden (LMA 21-val-700).

Figur 16. Utdrag ur fastighetskartan. 1967 års karta i bakgrunden (RAK J133-13h5e67).

BILAGA 3. FOTOGRAFIER

Figur 17. Kallmurad sten och betongplattor. Möjligen rest av brofäste eller badplats enligt ekonomiska kartan år 1967 (RAK J133-13h5e67). Foto: Anders Altner.

Figur 18. Kallmurad sten och betongplattor. Möjligen rest av brofäste eller badplats enligt ekonomiska kartan år 1967 (RAK J133-13h5e67). Foto: Anders Altner.

Figur 19. Kallmurad sten, möjligen rest brofäste till Lappheden 1800-tal. Foto Anders Altnér.

Figur 20. Nuvarande bro intill äldre brofäste i figur 19. Foto: Anders Altnér.

LÄNSMUSEET GÄVLEBORG, SÖDRA STRANDGATAN 20, 802 50 GÄVLE. WWW.LANSMUSEETGAVLEBORG.SE